

kalmazkodó, beletörődő stratégiák), majd egy egyszerűsített stratégiai modellt mutat be.

A következőkben történeti áttekintést találunk a könyvben a külgazdasági stratégiák kialakulásáról a legrégebb időktől a modern társadalmakig. Képet kapunk a brit birodalom sajátos modelljéről, a francia és német „felzárkózási” modellekről, valamint a kis európai nemzetgazdaságok szelektív kivárási-stratégiáiról, a modellek gyengéiről. Szó van a telepessé válásból fejlődött nemzetgazdaságok fejlődés-illeszkedési modelljeiről, az európai középkor XX. századi expanziós stratégiáiról, valamint a távolkeleti kitérés „sikermodellekről” is. A próbálkozások, az illeszkedési és kitérés kísérletek szemléltetése a félperiférikus régiókban végbe ment folyamatok, a sikertelenségek okainak bemutatásával zárul.

A magyar gazdaság külgazdasági illeszkedési próbálkozásai keretében részletesen megismerjük azokat a kihívásokat, amelyek Magyarországot érték történelmi folyamán. Szó van itt először hazánk korai nemzetközi kapcsolatairól, külgazdasági akcióiról a középkor végén és az újkor hajnalán, majd a török időkben bekövetkezett kedvezőtlen változásokról, köztük a termelőerők nagyméretű pusztulásáról. A török megszállás megszűntével hazánk a Habsburg birodalom gyarmatává, élelmiszerforrásává vált. A második kihívás a reformkori törekvések megghiúsulását követő korszak volt, amikor az 1848–49-es szabadságharc bukása után a magyar gazdaság nem Európába, hanem a Monarchiába épült be; a Monarchia piacához illeszkedett. A harmadik kihívás Trianon volt, ami

nem volt tekintettel a gazdasági szempontokra sem az új határok megvonásánál. Ennek következtében a nemzetközi piaci környezetet teljesen újjá kellett építeni; importhelyettesítő fejlesztés vált szükségessé. A német politikai befolyás erősödésével az ország a német hadigazdaság érdekkörébe került.

A negyedik kihívást a II. világháborút követően a szovjet politikai befolyás alá jutott ország külgazdaságának a nyugati centrumtól való elszakadása jelentette. A szerző felvázolja a fejlődési korlátokat, a műszaki-minőségi követelmények alacsony fokát, a kereskedelempolitikai zártságot, a KGST szerepét és az 1968-as magyar gazdasági reformpolitika stratégiai korlátait. Az ötödik kihívás a magyar gazdaság nemzetközi kapcsolatrendszerének válsága volt az 1974-től 1990-ig terjedő időszakban. Az ún. olajrobbanás a nemzetközi piaci szerkezet alapos változásait okozta s ezek igen kedvezőtlen hatással voltak a magyar gazdaságra is. A kormányzat szerkezeti és külgazdaságpolitikai módosításokkal (nyugati kapcsolatokkal) válaszolt a kihívásokra. A gazdaságszervezeti és irányítási rendszer azonban ezekhez nem kapcsolódott megfelelően, így a stratégiaváltás sem lehetett sikeres. Jelentős eladósodási folyamat indult meg... Magyarország a világpiac által elavultnak ítélt gazdaságszerkezettel érte meg a szocialista kísérlet összeomlását. Kedvezőtlen adottságok mellett innen kellett visszafordulnia Nyugat-Európa felé. Megismerjük a magyar gazdaság világgazdasági helyzetét rontó tényezőket, amelyek miatt forrásbevonásra lett szükség. Végül a világgazdaság jelenlegi képének sokoldalú bemutatása után a magyar

gazdaságpolitika és külgazdasági stratégia kialakításánál megfontolandó szempontokról olvashatunk Kozma Ferenc könyvében.

R. I.

Szabó Katalin

KOMMUNIKÁCIÓ FELSŐFOKON

Kossuth Kiadó,
Budapest, 2001. 406. p.

A kommunikáció a társadalomban lezajló információcserét, az információk átadását, átvételét jelentő közvetítőrendszerek segítségével (nyelv, sajtó, könyv, rádió, televízió, internet stb.). Hogyan beszéljünk, hogy meghallgassanak? Hogyan írjunk, hogy megérthesse nek? Hogyan levelezzünk, hogy válaszoljanak? – ezekre és a hasonló kérdésekre kapunk választ Szabó Katalin újabb kiadásban megjelent könyvében. A szerző az 1997-ben először megjelent könyvét két új fejezettel bővítette; ezek az internetes keresőrendszerek bemutatását (harmadik fejezet), illetve a dokumentumok, pályázatok szerkesztését (hetedik fejezet) tartalmazzák. Ezen kívül még újabb bővítésekkel is gazdagodott a könyv második kiadása.

A stílussal és a beszédmodorral foglalkozó első fejezetben a szerző rámutat arra, hogy az emberi magatartásról, viselkedésmódról ámulkodó stílus a kultúránkról is tanúskodik. Stílusunkat a családi háttérrel kívül az iskola, a lakóhelyünk, a munkahelyünk is befolyásolja. Nem lehet közömbös, hogy milyen szavakat használunk mondanivalóink kifejezésére; a szókinccs meg-

határozza stílusunkat, szókincs hiányában nem kommunikálhatunk megfelelően a mindennapi életben sem, de különösen a szakmai munkánkban. Az idegen szavak használatával szintén csínján kell bánni! A stílusbábák közt a közhelyekről, a szlengről, a kifecamodott kifejezésekről, a képzavarokról, a passzív szerkezetekről olvashatunk. Az utóbbiak közé tartoznak az erőltetett főneves szerkezetek (például: beruházásokat eszközöl helyett helyesen: beruház stb.). A stílus a gondolkodás fejlesztésével együtt javítható, a jó stílus célja az, hogy megértsenek bennünket. A világossághoz a tömörség is hozzá tartozik, s az egyszerűség is követelmény. A szavak pontos értelmezéséhez a fejezet végén szókincs-tesztet találunk a helyes megoldásokkal.

A második fejezetben a tudományos dolgozat megírásának szabályait ismerjük meg a témaválasztástól, a források feltárásától és kezelésétől a dolgozat megszüvegezéséig, a formai követelményekig. A választott téma jól körülhatárolható, egyértelmű, érdeklődésre számot tartó legyen, készítsünk vázlatot. Sorsdöntő a források helyes megválasztása, felkutatása és hatékony felhasználása. Szerephez jutnak itt a személyes tapasztalatok, vizsgálatok, interjúk, könyvtári források s fontos a jegyzetelés is. A vázlatnak a témamegjelölésnél többet kell tartalmaznia, terjedelme álljon arányban a munka terjedelmével. A jó dolgozat szövegének minden külön magyarázat nélkül érthetőnek kell lennie, a szakkifejezéseket pontosan kell meghatározni, az állítások bizonyíthatók legyenek. Ügyelni kell a helyes mondatszerkesztésre, a címnek tömörnek, pontosnak, figyelemkeltőnek kell lennie. Nyelvi és stílári-

s problémákra is kitér a szerző; felhívja a figyelmet a szórendi és más hibák elkerülésére. A fejezetben végül a címdoldal, a tartalomjegyzék, az ábrák és illusztrációk, a befejezés és a függelék, a név- és tárgymutató helyes összeállításáról tájékozódhatunk. Feladatok és megoldásaik zárják a fejezetet.

Az internet a világ legnagyobb archívuma és adatbázisa, az emberek legkülönfélébb csoportjai találhatnak itt gyorsan, kényelmesen információkat. Az interneten eleinte csak szövegközlés folyt, de a számítógépes forradalom eredményeként lehetővé vált a képek, a zene, a videofelvételek, szoftverek továbbítása is. A könyv harmadik fejezetében megismerjük, hogy az internet milyen tág körben nyújt lehetőségeket a kutatók, a tanárok és a diákok számára az információcserére, megkönnyítve munkájukat. A szerző felsorolja a különböző célokra felhasználható ismeretforrásokat (gondolatcsere, újságok, és magazinok, virtuális kiállítások, elektronikus katalógusok, kereskedelmi oldalak stb.). Hogyan gyűjtik össze a keresőrendszerek az adatokat? Hogyan hozzuk felszínre a rejtett tartalmaikat? Mire ne használjuk az internetet? – ezekre a kérdésekre is választ kapunk ebben a fejezetben.

Az írásokban meg kell említeni azoknak a munkáját, akik már korábban hozzájárultak a szóban forgó tárgyról szerzett ismereteink bővítéséhez. Ezért minden tudományos műben hivatkozni kell más szerzőknek azokra a munkáira, amelyeket felhasználtunk – ez erkölcsi kötelesség! Tanácsokat kapunk a könyvben arra, hogy mikor és kikre hivatkozzunk vagy mikor kerüljük a hivatkozást. Meg kell válogatnunk azokat, ne használ-

junk közhelyszerű hivatkozásokat s pontosan adjuk meg a hivatkozáshoz tartozó bibliográfiai adatokat (a szerző nevét, a mű címét, megjelenésének helyét és idejét). A könyvben szó van a szokványostól eltérő – elektronikus forrásokra való – hivatkozásokról is. A hivatkozások pontos kezelése ezért is nagyon fontos, mert a kutatók teljesítményét a rájuk való hivatkozások mennyiségével, minőségével jellemzik; az idézettség az írásmű fontos értékelő paramétere. A negyedik fejezetben szó van még a tudományos művek értékelésének szempontjairól és a plágium fokozatairól, etikai kérdéseiről is.

Az előadással, szóbeli fellépéssel, vitával foglalkozó ötödik fejezetben tanácsokat találunk a sikeres nyilvános szerepléshez és a vitatkozás során fellépő nehézségek leküzdéséhez. Olvashatunk itt a felkészülés fontosságáról, az előadás megtervezéséről, a hallgatóság megnyerésének feltételeiről. A bevezetésben tisztázni kell az előadás fő gondolatköreit s a kifejtésben választ kell adni az előadás elején felvetett kérdésekre. Számolni kell azzal is, hogy a hallgatóság figyelme aránylag hamar lankad; az előadónak meg kell találnia azokat az eszközöket, amelyekkel ismét magára vonhatja a hallgatók figyelmét, a szerző ezeket is felsorolja. Ügyelni kell a hitelességre, a szemléltető alátámasztásra (tábla, rajz, írásvetítő), az előadás központi gondolatának a hangsúlyozására. Tanácsokat kapunk a befejezés megszerkesztéséhez, a felmerülő ellenvetések kezeléséhez. A viták szervezésének, levezetésének kérdéseiről, majd a hatásosságról és a beszédtechnikáról, a hangerőről és hangsúlyról, a gesztusok és mozdulatok jelentőségéről

s az öltözködés helyes megválasztásáról.

Mi gátol bennünket abban, hogy másokat meghallgassunk, s a hallottakból azt szűrjük le, amit a beszélő ténylegesen mondott? – veti fel a kérdést a szerző könyve hatodik (A hallgatás és a megértés című) fejezetében. Felsorolja ennek okait, majd kifejti az aktív és a passzív hallgatás közti különbséget. Az okos hallgatás azt jelenti, hogy helyes megszervezéssel, alakítással az a legtöbb hasznot hajtja. Megismerjük a hallgatási folyamat elemeit (figyelés, kijelölés, értékelés, bevésés) és a különböző hallgatási típusokat (információszerző, kritikus, taktikai, szórakozási célú hallgatás). Olvashatunk a rossz

(érdektelen, külsőségekre koncentráció, bizonytalan, egocentrikus stb.) hallgatásokról is, majd tanácsokat kapunk arra, hogy miként javíthatjuk hallgatásunk minőségét és mennyire fontos a visszajelzés az elmondottakra (kérdésfelvetés, biztatás stb.).

Végül az üzleti (hivatalos) levelezéssel, a pályázatok, ösztöndíjkérelmek összeállításával és a sajtókapcsolatokkal foglalkozik a könyv hetedik fejezete. Szó van itt a különböző levélfajták, a hatásos e-mail, a szakmai önéletrajz megírásának szabályairól és arról, hogy melyek azok a hibák, amelyeket ezek összeállításánál feltétlenül kerülni kell. A szerző tizenkét pontban foglalja össze a tartalmi és for-

mai követelményeket, felsorolja az e-mailen közölt kommunikáció tizenöt szabályát. Mintákkal szemlélteti a speciális levélfajtákat. Kifejti, hogy a szakmai önéletrajz elkészítése előtt el kell dönteni: milyen messzire menjünk vissza az időben, mennyire legyen részletes az önéletrajz és mennyire legyen személyes, mit áruljon el rólunk? A továbbiakban tanácsokat találunk a pályázatok megszerkesztésének technikájára, a pályázati stílus elsjátítására. Legvégül pedig az interjúadás szabályait ismerjük meg röviden a felkészüléstől a helyes válaszadásnál követendő tudnivalókig, szempontokig.

Rubóczky István